

NATURRESERVAT – VARFÖR OCH HUR

Stockholm
14 mars 2019

Mikael Lindberg

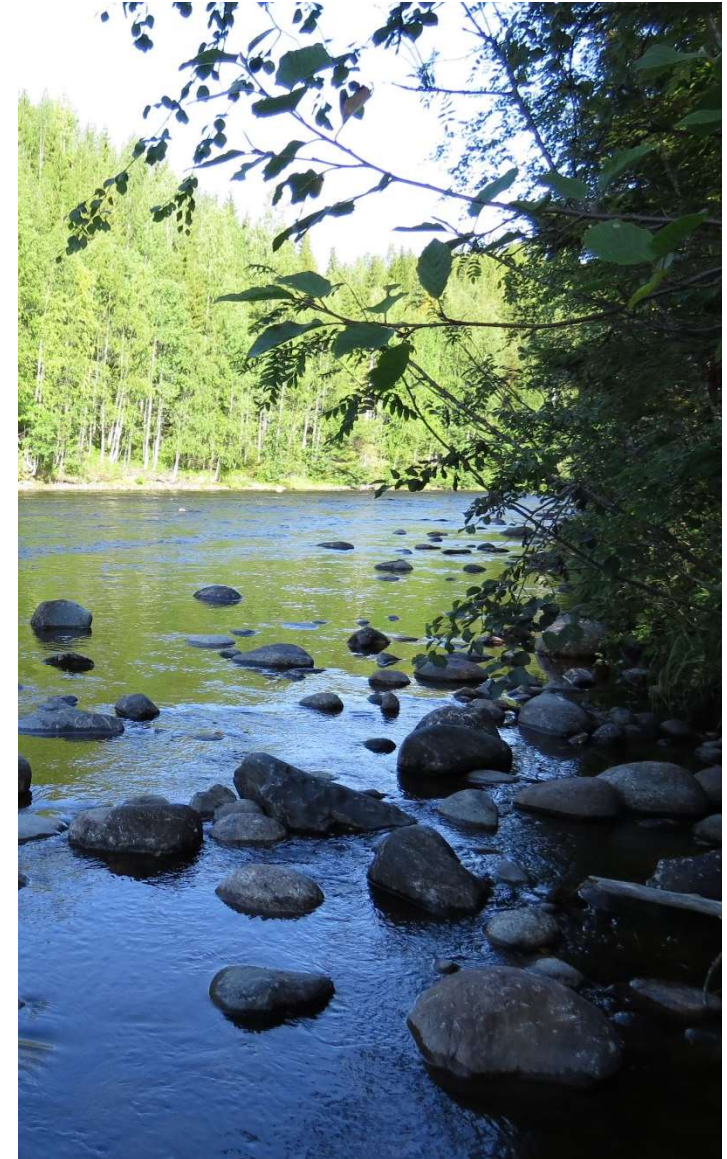
Bakgrund och motiv till områdesskydd

- Internationella konventioner bl a
 - Konventionen om biologisk mångfald CBD (1993) (Aichi-målen)
 - EUs art- och habitatdirektiv (Natura 2000)
 - Internationella våtmarkskonventionen (Ramsar)
- Sveriges miljö kvalitetsmål
- Sveriges friluftslivsmål

Konventionen om biologisk mångfald

År 2020 är minst 17% av alla land- och sötvattensområden..., särskilt områden av särskild betydelse för biologisk mångfald och ekosystemtjänster, bevarade genom effektivt och rättvist förvaltade, ekologiskt representativa och väl förbundna system av reservat och andra effektiva områdesbaserade skyddsåtgärder, som också är väl integrerade i omgivande landskap.

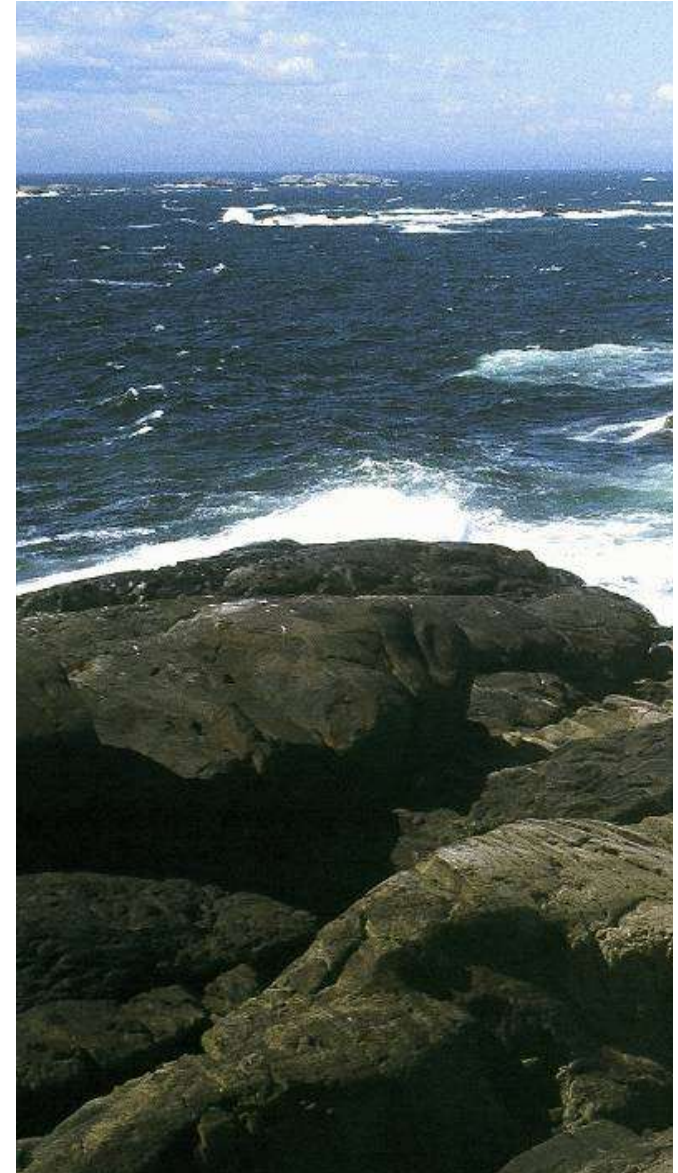

Etappmål för biologisk mångfald

Skydd av land- och vattenområden

Minst 20% av Sveriges *land- och sötvattensområden* samt 10 procent av Sveriges *marina områden* ska senast år 2020 bidra till att nå nationella och internationella mål för biologisk mångfald.

Särskilda kvantifierade etappmål till år 2020 finns för skydd av skog, marina områden, våtmarker samt sjöar och vattendrag.

Sveriges friluftsmål

- Riksdagen har beslutat om tio friluftsmål
 - Skyddade områden som resurs för friluftslivet är ett av dem
 - det betyder att skyddade områden med värden för friluftslivet skapar goda förutsättningar för utevistelse genom förvaltning och skötsel som främjar friluftsliv och rekreation.

Olika typer av områdesskydd i Sverige

- Nationalpark
 - riksdagen beslutar,
 - staten måste äga marken
- Naturresevat
 - länsstyrelse eller kommun beslutar
 - Statlig, kommunal, privat mark
- Biotopskydd
 - länsstyrelse, skogsstyrelse eller kommun beslutar
 - Statlig, kommunal, privat mark,
 - mindre områden (max 20 ha)

Olika typer av områdesskydd, forts

- Natura 2000
 - EUs nätverk av värdefull natur
- Naturminne (LST & kommun)
- Naturvårdsavtal
 - civilrättsligt avtal
 - privat enskild mark
- Frivilliga avsättningar
- Detaljplaner

Frågor och diskussion!

NATURRESERVAT – HUR DÅ DÅ?

Stockholm
14 mars

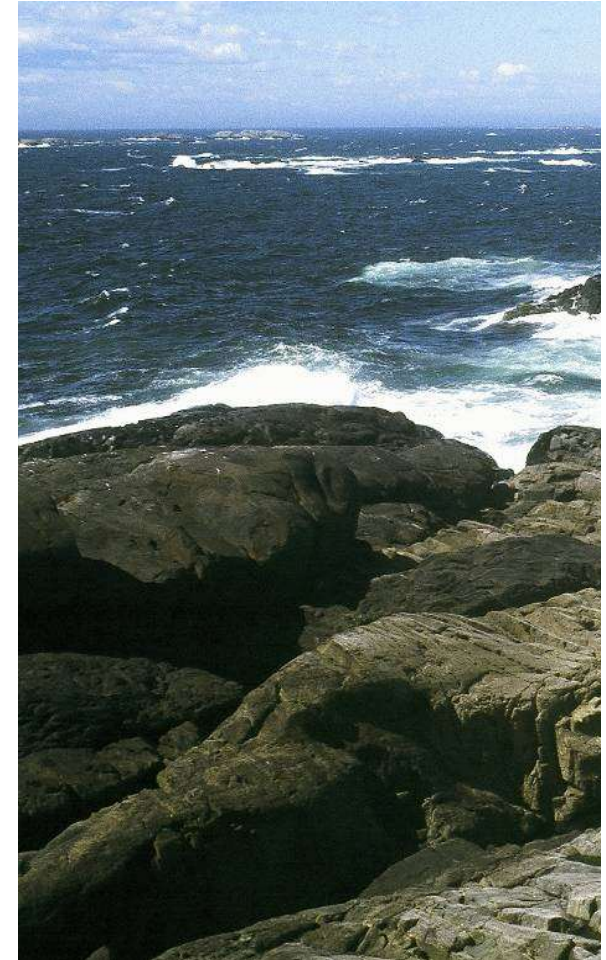
Mikael Lindberg

Val av områden att skydda

Inventeringar, planer och strategier -
viktiga kunskapsunderlag

Exempel på övergripande underlag:

- Rikspolisstyrelsen för friluftsliv,
- Rikspolisstyrelsen för naturvård,
- Natura 2000-områden,
- Grön infrastrukturplaner
- Regional/nationell strategi för formellt skydd av skog
- Kommunala eller länsvisa planer; Dp, Öp
- Kommunala naturinventeringar
- Myrskyddsplan , VMI
- NBI (Odlingslandskapet)

Förberedelse inför beslut om NR

- **Bidrag till kommun – en möjlighet**
- **Fastighetsutredning**
 - Fastigheter, sakägare och rättighetsinnehavare
- **Länsstyrelsernas och kommunernas samråd**
 - En god dialog är grunden för ett framgångsrikt arbete med naturreservat
- **Att väga enskilda mot allmänna intressen (Proportionalitetsprincipen)**
- **Gränsarbeten (inmätning)**
- **Remiss – möjlighet att lämna synpunkter**

Val av områden att skydda forts.

- Läge i förhållande till andra värdefulla områden
 - Långsiktigt högre bevarandevärde med närhet
 - Tätortsnära läge
- Avgränsning – långsiktig planering viktig, beakta tex skötsel och framtida behov
- Prioritering - I första hand bör de mest värdefulla områdena skyddas som naturreservat!

Ersättningsfrågor

Intrång i förfoganderätten

– Sakägare kan ha rätt till ersättning. 31 kap MB

1. Värdering
2. Förhandling
3. Överenskommelse om intrångsersättning *alternativt*
4. Köp av område

Om man inte kommer överens?

Centrala begrepp vid beslut om bildande av naturreservat

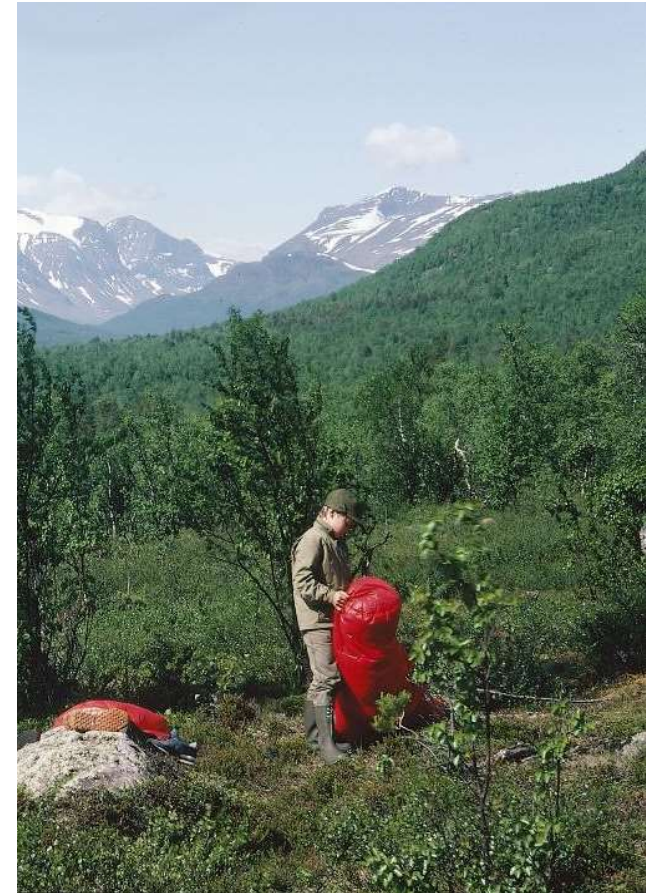
Miljöbalken:

Skäl – varför, motiv

Syfte – vad, mål

Föreskrifter – hur, regleringar

Undantag från föreskrifter
(Skötselplan)

Skälen för beslut – 7 kap. 5 § MB

- Områdets *prioriterade bevarandevärden*
 - Dvs de värden som motiverar ett skydd
 - Inte en uppräknig av alla värden som finns i området.
- Ange vilka de prioriterade bevarandevärdena är och vilka hot som finns mot dem, samt eventuellt behov av åtgärder.
- Skäl för beslutet kan vara Natura 2000, artförekomster, en värdefull ädellövskog, ett område viktigt för friluftslivet m.m.

Vad kan vara syftet med ett naturreservat?

Ett naturreservat kan enligt 7 kap. 4 § miljöbalken bildas med syfte att:

- bevara biologisk mångfald,
- vårda och bevara värdefulla naturmiljöer,
- tillgodose behov av områden för friluftslivet,
- skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer, och/eller
- skydda, återställa eller nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter.

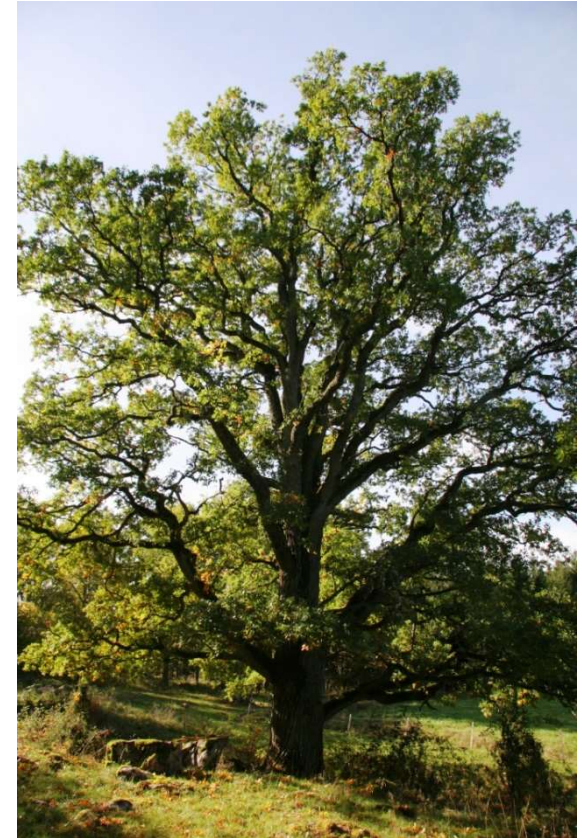

Undvik syften utan stöd i MB

- Kulturmiljöer
- Forskning och undervisning
- Annat "viktigt" i området

Men!

Ange "kulturpräglade naturmiljöer",
"kulturgynnade naturvärden"

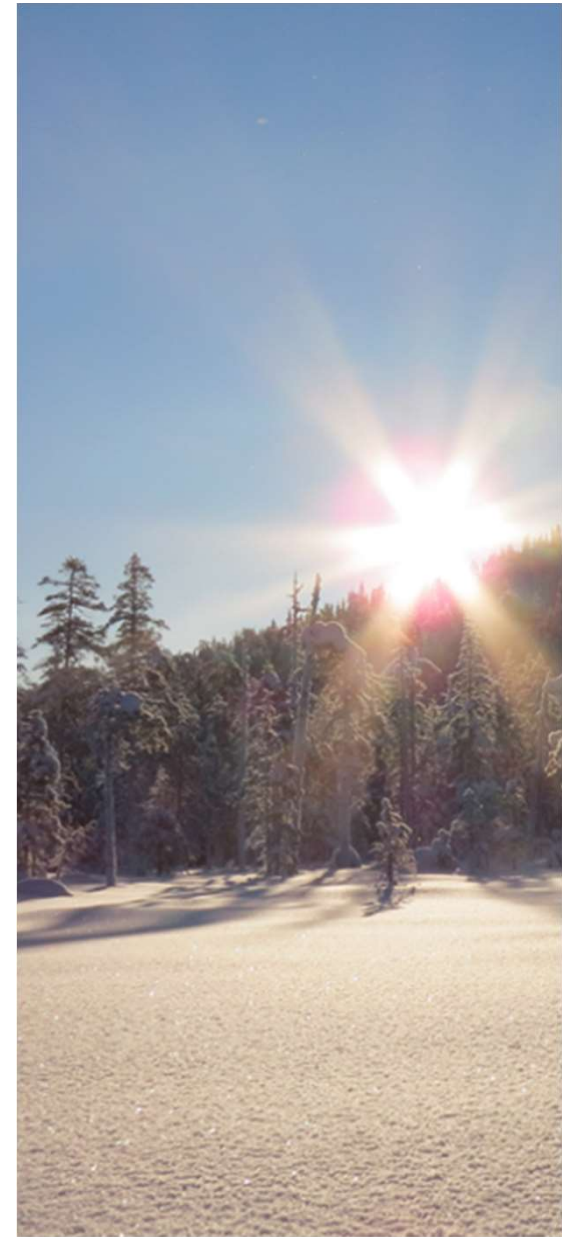
Precisering av syftet

- Prioriterade bevarandevärden – utgör grund för beslutet, inte alla habitat och arter!
- Värden för naturmiljön och/eller friluftslivet som ska
 - bevaras
 - utvecklas
 - restaureras
- Viktigt med preciseringen för att kunna prioritera och genomföra rätt åtgärder

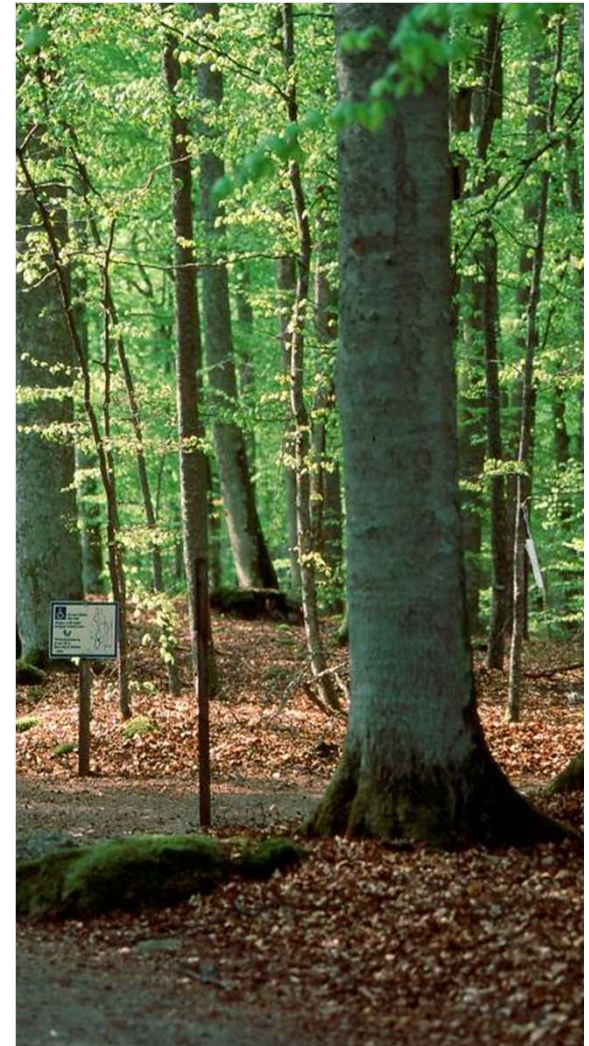
Hur syftet ska uppnås

- Övergripande förvaltningsinriktning för att nå/tillgodose syftet med naturreservatet
- Viktigt! Syftet avgör vilka föreskrifter som ska respektive får meddelas
- Olika förvaltningsinriktning i olika delområden möjligt. Beror på syftet med reservatet och prioriterade bevarandevärden
- Övergripande förvaltningsinriktning kan exempelvis vara beteshävd, ängsbruk, naturvårdsbränning, vattenflöden, fri utveckling eller åtgärder för friluftslivet

Hur syftet ska uppnås - förbud

- Föreskrifterna ska se till att syftet uppnås
- Föreskrifterna får inte vara mer långtgående än vad som behövs för att uppnå syftet

A-föreskrifter 7 kap 5§ MB

- A-föreskrifter vänder sig mot markägare och innehavare av särskild rätt
 - kan ge upphov till ersättning
 - var noga – tänk till!
 - många gånger de viktigaste föreskrifterna
- Förbud mot exempelvis:
 - bebyggelse,
 - uppförande av stängsel,
 - upplag,
 - schaktning och täkt,
 - uppodling, dikning,
 - avverkning och plantering,
 - Jakt och/eller fiske,
 - användning av bekämpningsmedel.

B-föreskrifter 7 kap 6§ MB

- Äganderätten är grundlagsskyddad
- Ingen har rättighet/rådighet att utföra åtgärder på annans mark
- Enda sättet för staten/kommunen att kunna utföra skötselåtgärder på annans mark
- Viktigt att det är tydligt vilka åtgärder man får göra
- Åtgärderna bör preciseras i beslutet: *vad* (vilka åtgärder) och *var* dessa ska utföras
- I skötselplanen preciseras sen *hur* och *när*
- B-föreskrifter kan endast ge rättighet **inom** NR, ej vägar eller P-platser **utanför** NR

C-föreskrifter 7 kap 30§ MB

- Anger inskränkningar för allmänheten
- I praktiken inskränkningar i allemansrätten
- Gäller även markägare och innehavare av särskild rätt
- Aldrig mer långtgående än vad som behövs med hänsyn till syftet
- Tänk på att för särskilt NR som pekas ut för friluftslivet bör man vara extra försiktig med inskränkningar för allmänheten

Undantag från föreskrifter

- Undantagen är en del av föreskrifterna
- Tex undantag för förvaltaren att utföra åtgärder enligt B-föreskrifterna (undvik hänvisning till skötselplan)
- Kan skrivas direkt efter en specifik föreskrift, t.ex. förbud att... förutom...
- Eller om undantaget gäller flera föreskrifter samlas efter alla föreskrifter.

Skötselplan

- En skötselplan ska ingå i varje beslut om bildande av ett naturreservat.
- Skötselplan får inte ange inskränkningar i grundläggande rättigheter för ägare och rättighetsinnehavare att disponera sin mark.
- Skötselplanen ska beskriva
 - åtgärder som behöver vidtas i området för att syftet med naturreservatet ska kunna uppnås/tillgodoses
 - åtgärder som får vidtas av förvaltaren, enbart åtgärder med stöd reservatsbeslut i B-föreskrifterna

Skötselplan forts.

Skötselplanens innehåll:

- beskrivande del
- plandel med mål och åtgärder
- inriktning och detaljeringsgrad kan variera, behoven för att nå syftet med naturreservatet styr
- Tänk på att om planen skrivs för detaljerad uppstår snabbare revideringsbehov, samtidigt viktigt att mål och åtgärder är tydliga

Metoder för att nå sina mål – utan förbud

- **Information** – de flesta gör rätt om de bara får veta vad som är rätt
- **Zonering** – allt kanske inte behöver förbjudas överallt
- **Kanaliserings** – erbjuda service (tex tältplats, eldplats, MTB-slinga, ramp) på vissa platser
- **Anläggningar/anordningar** –tex grusning för att undvika slitage istället för förbud mot ridning

Sammanfattning

Skäl

- Varför ska området skyddas?
- Prioriterade bevarandevärden

Syfte

- 5 olika. Framgår av MB
- Styr föreskrifter och skötselplan

Föreskrifter

- A, B och C
- För att uppnå syftet
- Finns andra metoder än förbud att hantera besökare?

Skötselplan

- Preciserar hur och när skötsel ska genomföras

Mer information

- Fullständig vägledning inklusive exempel finns på Nv:s hemsida
- <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Naturvard/Skydd-av-natur/Naturreservat/>
- (Eller googla ”bilda naturreservat”, ”inrätta kommunala naturreservat”)